

INHOUDSOPGAVE

1 ...nieuwsgierig ³

2 ...respectvol? ⁷

3 ...ontspannen? ¹³

4 ...zelfredzaam? ¹⁷

5 ...eensgezind ²³

6 ...concluderend ²⁷

Op zijn Gronings

Integreren in Groningen, gaat dat anders dan integreren in de rest van Nederland? Integratiewethouder Peter Verschuren doet in dit boekje een poging die vraag te beantwoorden. En dat alleen al, is lovenswaardig. Bestuurders nemen te zelden zelf de pen ter hand om hun visie op een heldere manier kenbaar te maken.

Integreren in de stad Groningen moet 'op zijn Gronings' gebeuren omdat het gebeurt in Groningen. En, zoals ook in dit boekje geconcludeerd wordt, Groningen lijkt anders te zijn dan andere grote steden. Groningen is van oudsher sociaal en die eigenschap maakt het ook makkelijker voor de etnische minderheden (vaak 'allochtonen' genoemd) om er te wonen en te werken. De harde scheiding (zwart-wit, wij-zij enz.) die we in de Randstad zien, hebben we gelukkig in Groningen niet. Hier worden de discussies rond sociale problemen heel vaak in alle openheid gevoerd, zonder sluwe politieke agendering. Dit gezegd hebbend, zijn er ook duidelijke problemen in de stad zoals de schrijver terecht constateert. Waar het dan om gaat, is de goede sfeer van de stad en de positieve benadering te gebruiken om die problemen op te lossen.

Integratie lijkt op ritsen in het verkeer, volgens dit boekje. Maar integratie lijkt ook op een straat met tweerichtingsverkeer. De auto's kunnen elkaar tegemoet komen, maar ook naast elkaar in dezelfde richting rijden. Om elkaar goed te kunnen begrijpen, moet men de achtergrond van de ander kennen. Pas dan kunnen mensen samen bouwen. Saamhorigheid gebeurt pas dan, als je de ruimte krijgt om samen te komen. Dat betekent, dat etnische groeperingen de kansen moeten grijpen om verder te komen, maar dat de kansen ook geboden moeten worden door de autochtone bevolking en de overheid.

Integratie moet leiden tot zelfredzaamheid, leest u verderop. Daarbij moet duidelijk zijn, dat het begrip integratie verder reikt dan alleen de etnische groeperingen in de stad. De arme bevolking die buiten de boot valt vanwege haar economische positie, hoeft niet 'allochtoon' te zijn. Voor alle burgers van de stad moeten de drempels weggenomen worden om samen te kunnen integreren. Met participatie van de burgers in maatschappelijke processen (onderwijs, arbeid, enz.) is de weg ingezet om het integratieproces compleet te maken. In de huidige discussie moet daarbij het motto zijn: participatie van de 'allochtonen' in de maatschappij en acceptatie door de 'autochtone' bevolking.

Nasser Kalantar-Nayestanaki, hoogleraar Natuurkunde aan de RuG en voormalig voorzitter van de Minderhedenraad in de gemeente Groningen

...nieuwsgierig

Op zoek naar de integratietemperatuur van een nuchtere stad

‘In Groningen gaan mensen met verschillende culturele achtergronden respectvol en ontspannen met elkaar om.... toch?’ Deze kop op de gemeentenieuwspagina in het huis-aan-huisblad werd gevolgd door de uitnodiging: ‘Ik ben benieuwd naar uw mening en nodig u daarom uit voor een goed gesprek op woensdagavond 11 juni in ‘t Vinkhuys.’ Was getekend: de wethouder van integratie. En hoewel het EK-voetbal in volle gang was (Turkije – Zwitserland en Tsjechië – Portugal) maakten zo’n veertig mensen de gang naar het buurthuis. Daaronder een groepje inburgeringscursisten met hun begeleiders, een enkele politicus, een echtpaar uit een witte wijk dat zich zorgen maakt over de angstige stemming in hun buurt, een man die graag wilde vertellen over de moeilijkheden die zijn ouders als eerste generatie gastarbeiders ondervonden hadden. Mensen met wortels in onder andere Iran, Suriname, Curaçao, Turkije, Somalië en ... de stad Groningen. Al met al precies het gemengde gezelschap waarop ik gehoopt had.

Vóór en ná deze ‘open avond’ voerde ik vergelijkbare rondetafelgesprekken, die ook steevast begonnen met de vraag of we in Groningen wel echt respectvol en ontspannen met elkaar omgaan. Ook in deze gesprekken hadden de gesprekspartners uiteenlopende culturele achtergronden, maar het verschil met de avond in ‘t Vinkhuys is dat ze elkaar kennen. Bijvoorbeeld omdat ze op dezelfde voetbalvereniging of dezelfde opleiding zitten, vrijwilliger zijn bij hetzelfde vrouwencentrum of de kinderen op dezelfde school hebben. Twaalf bijeenkomsten zijn het in totaal geworden, met zo’n honderdvijftig deelnemers die hun wortels hebben in zesentwintig verschillende landen. Van de Verenigde Staten tot Mongolië en van Schotland tot Brazilië en Saoedi-Arabië.

De vraag ligt voor de hand: *waarom?* Wat is de drijfveer achter deze uitgebreide gesprekken? Dat is de wens om als wethouder van integratie zélf de temperatuur van het samenleven-over-de-cultuurgrenzen heen in de stad op te nemen. Niets ten nadele van de medewerkers die de contacten met ‘het veld’ onderhouden en op basis daarvan met beleidsvoorstellen komen. Maar ik vind het waardevol om daarnaast ook mijn eigen gesprekken te organiseren en persoonlijke indrukken op te doen.

Integratie is het proces dat leidt tot zelfredzaamheid, is de omschrijving die ik graag gebruik. Hoe het in harde cijfers met dat proces staat, presenteren we in Groningen om de twee jaar in de 'Minderheden-monitor'. Aan de hand van een aantal indicatoren (opleidingsniveau, bijstandsafhankelijkheid, werkloosheid, gebruik van voorzieningen, enz.) schetsen we in de Monitor de sociaal-economische ontwikkeling van verschillende groepen migranten. Nuttige cijfers, die laten zien dat we er nog lang niet zijn, en die richting geven aan ons beleid. Maar waar ik daarnaast óók benieuwd naar ben, zijn de verhoudingen tussen de Stadgers en de Groningers van wie de wieg buiten Nederland stond, en naar de beleving daarbij.

We kijken al gauw meewarig naar de Randstad en andere delen van het land als het gaat om spanningen langs lijnen van culturele achtergrond. 'Dat hebben wij hier niet'. Klopt dat? Gaan we in Groningen écht anders met elkaar om? En hoe staat het eigenlijk met de contacten? Of leven we straal langs elkaar heen? Antwoorden vinden op die vragen, daarom ging het mij in de serie gesprekken. Uit beroepsmatige en persoonlijke nieuwsgierigheid. En natuurlijk ook om te bekijken welke taken er nog liggen voor het gemeentebestuur die we nu onvoldoende oppakken.

Gaandeweg de gesprekken groeide het idee dat de Groningse integratietemperatuur interessant genoeg is om wat toegankelijker te beschrijven dan in integratienota's en -monitoren. Vandaar dit boekje. Waarin de inhoud van de gesprekken gemengd is met cijfers, ontwikkelingen en visies om uiteindelijk te komen tot een schets van het integratielandschap anno 2008 in een nuchtere Nederlandse stad.

1. NIEUWSGIERIG

...respectvol?

‘In Spanje is de omgang met elkaar veel minder respectvol, maar wel veel warmer.’

Van de 182.739 inwoners die de gemeente Groningen op 1 januari 2008 telde, stond van 34.789 de wieg of die van tenminste één van de ouders niet in Nederland. En daardoor vallen zij onder de definitie van *allochtoon* zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) die hanteert. De Groningse bevolking heeft daarmee het laagste aandeel allochtonen (19,0 procent) van de tien grootste Nederlandse gemeenten. En wie bij allochtoon automatisch denkt aan mensen met Turkije, Marokko of Suriname als land van herkomst, zit er naast. Groningen herbergt migranten uit 176 verschillende herkomstlanden en de grootste groepen hebben hun wortels in Indonesië of voormalig Nederlands Indië en in Duitsland.

Aandeel allochtonen in de bevolking van de tien grootste Nederlandse gemeenten op 1 januari 2007

Gemeente	westers	niet-westers	totaal
	allochtoon	allochtoon	allochtoon
Amsterdam	14,1	34,5	48,6
Rotterdam	9,9	35,7	45,6
Den Haag	13,0	32,6	45,6
Utrecht	10,0	21,0	31,0
Eindhoven	11,7	15,2	26,9
Tilburg	8,2	13,4	21,6
Almere	9,5	25,5	35,0
Groningen	9,6	9,1	18,7
Breda	10,0	10,2	20,2
Nijmegen	12,0	12,0	24,0

De wortels van westers allochtonen liggen in Europa minus Turkije, Noord-Amerika, Australië en Oceanië, Indonesië/voormalig Nederlands Indië of Japan. Die van niet-westers allochtonen in Afrika, Latijns-Amerika, Azië minus Japan en Indonesië/voormalig Nederlands Indië, of Turkije.

Nog even het CBS, dat niet alleen de bevolking opdeelt in autochtoon en allochtoon, maar ook de allochtonen opsplijst in ‘westers’ en ‘niet-westers’. Voor Groningen levert dat de unieke situatie op dat er niet alleen relatief weinig allochtonen zijn, maar dat daarvan ook de westerse in de meerderheid zijn. Groningen is kortom de witste van de grote Nederlandse steden. Maar ook Groningen wordt steeds kleurrijker en internationaler. Tussen 1 januari 1999 en 1 januari 2008 is het aantal allochtone Groningers met 26 procent toegenomen, tegenover een groei

met slechts drie procent van het aantal autochtonen. Voor de statistici onder ons: als die ontwikkeling aanhoudt, hebben we binnen tachtig jaar een echte multiculturele stad waarin de autochtonen een minderheid vormen.

Omvang van de tien grootste allochtone gemeenschappen in Groningen op 1 januari 2008

<u>Herkomstland</u>	<u>omvang populatie</u>
Indonesië / voormalig Ned. Indië	5892
Duitsland	4051
Suriname	3129
Antillen / Aruba	3094
Turkije	1278
China	1272
Marokko	999
Groot Brittannië	788
Iran	748
Irak	646

Inmiddels heeft bijna één van elke vijf Groningers stevige culturele banden met de samenleving in een ander land. En dat is wennen. Van beide kanten. 'Ik ben apotheker', vertelt een donkere man uit Ghana. 'Komt er een klant met een vraag. Ik geef antwoord, maar hij vertrouwt het blijkbaar niet. *Kan ik de apotheker spreken*, vraagt hij. *Die staat voor u*, zeg ik. *Nee*, zegt hij, *ik bedoel de échte apotheker.*'

Een vrouw van Curaçao, gierend van de lach. 'Ik wist niet wat ik zag: een bordje met *stiltcoupé*. Hoe verzinnen ze het! En wat mij ook opviel de eerste jaren in Nederland is dat iedereen zo boos kijkt en dat niemand groet. Ik ben dat over gaan nemen. Zo erg zelfs, dat een man een keer vroeg *mevrouw waarom kijkt u zo boos*. Wel, dat heb ik hier geleerd.'

Een man uit Bosnië: 'Komen ze aan de deur met *heitje voor karweitje*. Ik begreep er niets van. Ik gaf ze geld en nog gingen die kinderen niet weg.' Een vrouw uit Iran is verbaasd over de 'onvermijdelijke gesprekken over het weer. Ik wist niet dat dat in Nederland zo belangrijk was.'

Wennen is het ook aan de manier van omgaan met elkaar, die nogal eens als (te) zakelijk wordt ervaren. Een dochter uit een Marokkaans gastarbeidersgezin: 'Ik ben bang dat ik net zo word als mijn buurvrouw, Dat ik als zij een keer aanbelt, zeg ik *heb nu geen tijd*. En dat ik een afspraak ga maken om koffie te drinken met mijn zus.' De vrouw uit Iran:

2. RESPECTVOL?

'Wegkijken heb ik hier geleerd. Zo van *dat is mijn zaak niet.*' Een ander: 'Denk je dat het klikt met een Nederlander waar je een aantal keren goed mee gesproken hebt. Zegt hij de volgende keer *hoi* en fietst hij door!'

Soms is de botsing met het dagelijks leven in de nieuwe omgeving hilarisch. Soms ook pijnlijk. 'Ik kom uit Armenië, maar mensen zien mij vaak als een Turk of Marokkaan en houden dan hun tas extra stevig vast.' De man uit Bosnië: 'Beveiligingsbeambten zoeken mij wel uit.' Een bevestiging volgt van autochtone zijde: 'Als het alarm afgaat bij de Hema en er gaan een witte en een zwarte man naar buiten, wordt de zwarte man gevraagd stil te staan.' Een jonge vrouw met Marokkaanse ouders: 'Ik ben hier geboren. Ik ben Nederlandse, maar ik word niet zo behandeld. Dat doet pijn.' Een witte moslima: 'Mensen gaan langzamer tegen mij praten en denken dat er geen hersens passen onder mijn hoofddoek.' Die ervaring wordt gedeeld door anderen. Een vrouw uit Tunesië: 'Ik ben drie jaar geleden een hoofddoek gaan dragen. Sindsdien heb ik veel meer vervelende ervaringen. Mensen doen bot en gaan niet aan de kant als ik er met een kinderwagen langs wil.' Een andere vrouw, ook hoofddoekdraagster: 'In de winkel praten ze tegen me alsof ik een kind ben.'

Maar ook overtuigd positieve ervaringen worden gemeld. Een vrouw van de Antillen: 'Ik heb fijn werk in een bejaardenhuis, en ik denk vaak o, *wat zijn de Nederlanders leuk.*' Een man die in 1975 uit Suriname verhuisd is: 'Ik heb alleen maar goede tijden gehad.'

Als we eenmaal wat aan elkaar gewend zijn, gaan we dan respectvol met elkaar om? De antwoorden verschillen sterk – ook al omdat het woord *respect* verschillende beelden oproept. Een man uit Turkije: 'Respect is een heel zwaar woord in mijn cultuur. Mensen die je respecteert, spreek je niet tegen. In Nederland is alles veel vrijer, opener.' Een vrouw uit Iran vindt respect ook een te zwaar begrip om de verhoudingen in Groningen mee te omschrijven: 'We tolereren elkaar. Van respect is geen sprake.' Een witte Groninger: 'In de wereld van vergaderingen en papieren is er geen probleem. Maar in het echte leven, op straat en in de kroeg, zijn veel spanningen die snel kunnen oplopen. Ik heb grote vragen bij de houdbaarheid van het respect in de omgang met elkaar.' Een ander beaamt: 'Over het algemeen gaat het goed in Groningen maar als er één klein dingetje fout gaat verdwijnt dat laagje beleefdheid.' Een donkere jongeman, geadopteerd in een blank gezin: 'Het gaat heel goed in Groningen, er zijn nauwelijks incidenten of spanningen.' Een vrouw uit Suriname kijkt

heel anders tegen het begrip respect aan: 'De doorsnee weet niet wat respect is, maar dat heeft niets te maken met het onderscheid allochtoon – autochtoon.' Een vrouw uit Frankrijk die eerder enkele jaren in Spanje woonde: 'In Spanje is de omgang met elkaar veel minder respectvol, maar wel veel warmer.' Een overblijfmoeder afkomstig uit Iran. 'Ik voel me niet gerespecteerd door de andere overblijfmoeders. Ze willen niet met mij praten. De schooldirecteur is heel aardig, maar contact met de andere moeders lukt niet.' Een man uit Ghana is kort en duidelijk: 'Respect moet je verdienen.'

Grote spanningen zijn er niet en ondanks de vervelende ervaringen die genoemd worden, vinden de meeste gesprekspartners de verhoudingen behoorlijk ontspannen. In veel van de gesprekken komt echter naar voren dat de contacten over en weer veelal oppervlakkig zijn. Een Marokkaanse Nederlandse, actief in een intercultureel vrouwencentrum: 'Ik kan de Nederlanders niet bereiken. Ik probeer het wel, maar het lukt me niet, het spijt me. We proberen van alles, houden open huis, vragen Nederlandse vrouwen op de cursussen. De Nederlanders komen even kijken uit nieuwsgierigheid en gaan dan weer weg.' Een voetbalbestuurder: 'Elke zaterdag werkt hier een allochtone vrouw bij ons in de kantine. Ze draagt een hoofddoek. Dan zie je dat maar heel weinig mensen haar aanspreken.' Een scholiere met Somalische achtergrond: 'Als we in groepen werken, zie je snel Nederlandse en allochtone groepen ontstaan, dat gebeurt automatisch. Maar iedereen heeft er vrede mee. Iedereen mag elkaar eigenlijk wel.' Een Hindoestaanse jongen van Surinaamse afkomst wijst op de sterke familiecontacten in zijn cultuur. 'Wij hebben de contacten met Nederlanders niet zo hard nodig.' Een vrouw uit Tunesië verzucht: 'Ik wil graag meer contact, maar ik weet niet hoe ik moet beginnen.'

De eerste gastarbeiders werden met open armen ontvangen en ook de politiek vluchtelingen uit Latijns-Amerika konden in de jaren zeventig op een gastvrij onthaal rekenen. Daarna kwamen echter de gezinsherenigingen, de toestroom van grote aantallen asielzoekers, 11 september 2001, Fortuyn, Van Gogh en Wilders. Hoe hebben de verhoudingen tussen oude en nieuwe Groningers zich tegen die achtergrond ontwikkeld?

Een vrouw uit Suriname: 'Het gaat de goede kant uit. Toen ik hier negentien jaar geleden kwam, kreeg ik regelmatig te horen *vieze buitenlander, je moet terug naar je eigen land*. Nu niet meer.' Positieve

2. RESPECTVOL?

geluiden ook van enkele Islamitische vrouwen. 'Het gaat beter. Ik denk dat dat komt door alle informatie die gegeven wordt: bijvoorbeeld bijeenkomsten over de Ramadan, over wat de Islam is. Mensen vragen daar nu meer over. Vroeger durfden ze dat minder.' Een ander: 'De samenleving is opener geworden. Je kunt gemakkelijker praten over je gedachten, je cultuur.'

Een autochtone Nederlander ziet een andere ontwikkeling: 'Een aantal jaren terug zou ik positiever geantwoord hebben op de vraag of we respectvol met elkaar omgaan. Ik merk dat ik nu denk *even op mijn hoede zijn* als ik een groepje Marokkaanse jongens passeer. Dat had ik vroeger niet. Ik kan ook moeilijker negatieve ervaringen van anderen in een gesprek weerleggen. Ik kom voor mijn werk regelmatig op het MBO en VMBO, en merk dat daar veel sneller over *jullie* wordt gesproken met een vervelende lading.' Ook een man van de Antillen vindt het er niet beter op geworden: 'Vroeger waren er minder problemen. Er zijn te veel culturen naar Nederland gekomen.'

Meerdere gesprekspartners stellen de ontwikkeling in de samenleving als geheel, los van culturele verschillen, aan de kaak. Een man uit Suriname: 'Vroeger ging het wel beter: de maatschappij is nu veel sneller. Nieuwe buitenlanders willen dat alles snel gaat en zijn teleurgesteld als het tegenvalt.' Anderen: 'Het is een verschil van dag en nacht als je de situatie van nu vergelijkt met tien jaar geleden. Mensen hebben veel meer haast, zijn veel meer met zichzelf bezig.' En: 'Ik ben meer geremd geworden in het leggen van contacten. Ik denk nu veel meer na *hoe zal ik die ander aanspreken*.'

Een man uit Somalië ziet een duidelijk verschil tussen de situatie vóór en ná de moord op Van Gogh. 'Vroeger was het bijvoorbeeld heel vanzelfsprekend om in een gemengde groep een balletje te trappen in de wijk. Nu doet iedereen dat apart, binnen de eigen groep.' Een man uit Suriname: 'Vroeger, in de jaren tachtig van de vorige eeuw, werd de boel verhuld. Op de inschrijfkaart van mijn moeder bij het uitzendbureau stond bijvoorbeeld genoteerd *niet-blank*. De verschillen zijn steeds sterker en duidelijker geworden de afgelopen jaren, zeker vanaf de Fortuynopkomst. Nu stabiliseert het.'

Een scholiere met ouders van Marokkaanse komaf signaleert met tevredenheid een heel andere ontwikkeling: 'Mijn vader was vroeger heel streng. Moeder was het een keer zat: *we moeten modern worden*. Mijn oudste zus mocht niet mee op schoolkamp. Ik wel.'

...ontspannen?

‘Politici stimuleren hanengevechten tussen groepen in de samenleving’

‘Ik ben gevlucht uit Den Haag’ vertelt een moeder met Marokkaanse wortels. ‘Ik dacht hier wil ik mijn kinderen niet groot brengen. En als ik kijk hoe het gaat bij mijn broers en zussen die nog in Den Haag wonen, zie ik het verschil. Hier gaan de kinderen om acht uur naar bed. Daar spelen ze om elf uur nog buiten. Daar zitten de mannen de hele dag in het koffiehuis en kunnen ze hun kinderen niet aan. Ik vind het goed als de buurvrouw ’s avonds aanbelt als de kinderen buiten te veel lawaai maken.’ Het beeld dat we het in Groningen beter getroffen hebben dan in veel andere plaatsen, wordt door veel gesprekspartners gedeeld. Een man die opgegroeid is in Veendam: ‘Daar waren altijd spanningen met de Turkse gemeenschap. Hier gaat het heel anders.’ Een man uit Ghana: ‘Ik moest een keer de weg vragen in Amsterdam. Pas de vijfde die ik aansprak, wilde antwoorden. Dat is in Groningen ondenkbaar. Hier is echt een ander spanningsveld als het gaat om contacten tussen verschillende bevolkingsgroepen.’ Een man uit Ethiopië noemt ook Amsterdam als stad waar hij veel vervelende ervaringen heeft opgedaan. Anderen trekken een vergelijking met plaatsen als Leiden en Steenwijk, en zijn stukken positiever over Groningen. De enige in alle gesprekken die met een ander verhaal komt, is een jonge Nederlandse islamitische vrouw. ‘Ik krijg in Groningen regelmatig vervelende opmerkingen naar mijn hoofd van mensen van middelbare leeftijd. Ze roepen bijvoorbeeld hard ‘allah akbar’. Ik heb ook in Amsterdam gewoond en had er daar veel minder last van.’

Een voetbaltrainer van een gemengd Gronings elftal wijst op de veel hardere sfeer die in de rest van de provincie heerst en die ook op het veld tot uiting komt: ‘We hebben vaak problemen bij wedstrijden in Oost- en Noord-Groningen. Daar worden veel erg vervelende opmerkingen gemaakt als ‘vieze zwarte’ tegen onze gekleurde spelers, zowel door jongeren als door volwassenen. In Muntendam is een keer een wedstrijd van ons gestaakt omdat een zwarte speler constant werd geschopt.’

Dat de verhoudingen tussen oude en nieuwe inwoners in Groningen relatief ontspannen zijn, valt ook te concluderen uit de verkiezingsresultaten van partijen die de verhouding tussen bevolkingsgroepen tot hun thema gemaakt hebben. Bij de Tweede-Kamerverkiezingen van 2006 haalt Geert Wilders’ PVV landelijk 5,9 procent van de stemmen. In Groningen scoort de partij met 2,5 procent veruit het laagst van de grote steden. Een vergelijkbaar verschil was er in 2002 te noteren bij de uitslagen voor de LPF. In Groningen haalde Fortuyn 11,1 procent, tegenover landelijk 17,0 procent. En wat verder terug in de geschiedenis,

in 1994, braken de extreemrechtse CD en CP'86 met 86 zetels door in de gemeenteraden. In Groningen deden ze wel mee, maar bleven ze – ook samen – duidelijk onder de kiesdeler.

**Stemmenpercentage Tweede-Kamerverkiezingen LPF (2002) en PVV (2006)
in de tien grootste Nederlandse gemeenten**

Gemeente	LPF (2002)	PVV (2006)
Amsterdam	16,5	4,5
Rotterdam	29,6	8,5
Den Haag	23,2	7,8
Utrecht	13,8	4,6
Eindhoven	17,7	5,9
Tilburg	17,7	5,6
Almere	23,1	8,5
Groningen	11,1	2,5
Breda	16,4	5,6
Nijmegen	13,6	3,7

De verhoudingsgewijs geringe invloed van het *buitenlandertema* op het stemgedrag van de Groningers wil niet zeggen dat het landelijke politieke tumult over de Islam aan de stad voorbij gaat. Kort voor Wilders zijn Fitnafilmpje op het internet zette, was ik uitgenodigd op een avond van de Iraakse, Iraanse en Somalische verenigingen in Groningen. Het werd een gesprek tussen twee werelden. De dertig aanwezigen waren het over één zaak hartgrondig eens: moslims worden in Nederland als tweederangs burgers behandeld. Want hoe kan het anders dat de Nederlandse Grondwet een verbod op godslastering kent, en dat de overheid toch Wilders niet stopt in zijn kruistocht tegen de Islam en de Koran. Ik legde uit dat de Nederlandse samenleving een proces van ontkerkelijking heeft doorgemaakt, ik wees op de vrijheid van meningsuiting en ik benadrukte het belang van een rechterlijke macht die onafhankelijk van de overheid opereert. Het hielp niets. En hoewel de discussie uiterst correct bleef, werd mij wel duidelijk dat ik onvermijdelijk in het kamp van de tegenstanders werd ingedeeld: de mensen die werkeloos toekijken bij massale heiligschennis. Uiteindelijk sloten we af met de halve afspraak dat we het gesprek een vervolg moeten geven nadat het stof van Fitna is neergedaald. Terugkijkend had ik een gemengd gevoel over de avond. Goed dat Islamitische organisaties samen de discussie aangaan met de gemeente over hun emoties, maar erg zorgwekkend dat de

3. ONTSPANNEN?

vertegenwoordigers van een forse groep Groningers oprecht van mening zijn dat de overheid hun mensen totaal in de kou laat staan.

In de gesprekken kwamen de film en het politieke Islamdebat een aantal keren voorbij. Een man uit Peru toont zich bitter over het 'haatzaaien' door sommige politici. 'Ze stimuleren hanengevechten tussen groepen in de samenleving.' Meerdere deelnemers concluderen dat er sprake is van een verrechtsing van de samenleving en dat die ontwikkeling ook plaatsvindt in Groningen. Ongerustheid is er over de mogelijke gevolgen van de opkomst van Wilders en Verdonk. Een echtpaar uit een uitgesproken witte wijk signaleert veel onderhuidse spanningen. 'Buitenlanders worden door veel mensen in onze buurt als een bedreiging ervaren. Er is echt angst van ze overvallen ons nog een keer.' Een ander: 'Angst is het grootste probleem. Zo van moslims willen onze Sinterklaas afpakken. De angst is groter dan een aantal jaren terug.' Onbegrijpelijk is die angst niet, concludeert een geboren Groninger: 'We moeten veel te veel rekening houden met andere culturen. Onze eigen cultuur komt in de verdrukking. Straks krijg ik nog commentaar van mijn buurman omdat ik varkensvlees op de barbecue heb.' Een man uit Somalië analyseert: 'Angst speelt een grote rol. Eerst waren het de Surinamers, toen de Marokkanen. Een aantal maanden geleden waren het de Moslims die de Nederlandse cultuur willen afpakken en nu hebben de Polen het gedaan. Die angst is er, en die moet je erkennen. Vervolgens moet je hem bestrijden door het aangaan van contacten. Het is belangrijk om mensen met vragen te woord te staan, dat is oprechte nieuwsgierigheid.'

Na alle ophef is Wilders' Fitna vooral als een anti-climax ervaren. Een scholiere uit Marokko: 'Vooraf was er heel wat spanning van wat gaat er komen. Ik vond de film apart. Ik weet hoe ons geloof is, over de positieve zaken zegt de film niets. Het is triest wat Wilders wil.' Op haar school is geen aandacht besteed aan de film. Op andere scholen wel. Een vrouw met Marokkaanse ouders wijst ook in dit verband op het verschil tussen Groningen en Den Haag: 'Hier heeft iedereen het over de Fitnafilm gehad. Op het werk ging het erover, op de school van mijn kinderen hadden ze het erover in groep acht. Ik belde naar mijn familie in Den Haag. Daar had niemand het erover gehad. Iedereen was te bang om erover te beginnen.'

...zelfredzaam?

Minder dan de helft van de inburgeringscursisten haalt het minimaal noodzakelijke taalniveau

Het valt niet mee om als nieuwkomer je draai te vinden in Nederland. 'Ik kwam in een groot asielzoekerscentrum in een klein Gronings dorp', vertelt een vrouw uit Mongolië. 'Ik wilde Nederlands leren en meldde me na een tijdje als vrijwilliger in de ouderenzorg. Ging ik met twee woordenboeken naar de mensen toe: een Mongools – Russisch en een Russisch – Nederlands. Was het eerste wat ik te horen kreeg: ik spreek geen Nederlands hoor, alleen Gronings. Ik dacht o nee, nou moet ik nóg weer een andere taal leren...'

Integratie komt van het Latijnse *integer*, wat *ongeschonden geheel* betekent. Het digitale Van Dalen-woordenboek geeft als omschrijving: *Het maken tot een harmonisch geheel of opnemen in een geheel*. Zelf leg ik liever de nadruk op de taak die de overheid heeft bij de integratie van nieuwkomers in de samenleving, en dan kom ik tot wat een andere definitie: *integratie is het proces dat leidt tot zelfredzaamheid*. Het is volgens mij te pretentief voor de overheid om zich als taak te stellen een harmonieus geheel te maken van de samenleving. En het opnemen in het geheel is vooral een zaak van de mensen zelf. Wat wél van de overheid verlangd mag worden, is dat ze zorgt dat nieuwkomers in een situatie gebracht worden waarin ze zichzelf kunnen redden. Concreet betekent dat: doeltreffende inburgering, uitstekende mogelijkheden om Nederlands te leren en een vakopleiding te volgen. En ook: het wegnemen van alle vormen van discriminatie, het bieden van mogelijkheden om de culturele gebruiken van het land van herkomst in ere te houden en het tegengaan van segregatie: de opdeling in witte en zwarte wijken en witte en zwarte scholen.

Zelfredzaamheid is uiteraard niet alleen een taak voor de overheid: van de nieuwkomers mag ook verlangd worden dat ze zich er ten volle voor inzetten. En als derde betrokkene moet de samenleving er de ruimte voor bieden. Een Antilliaan die zijn mogelijkheden benut om zelfredzaam te worden in de Groningse samenleving, mag bijvoorbeeld niet geconfronteerd worden met een arbeidsmarkt die voor hem op slot zit. De verschillende opdrachten hebben we vorig jaar samengevat in de titel van de gemeentelijke integratienota: *Nu ritsen!*, waarmee we een vergelijking trekken met het ritsen in het verkeer. Invoegende auto's op de snelweg mogen niet door blijven rijden op de vluchtstrook, maar moeten de rijbaan op. En ook al is het druk: de automobilisten die al op de snelweg rijden, moeten ruimte geven om daadwerkelijk te kunnen invoegen. In de inleiding van *Nu ritsen!* vatten we de kern van het Groningse integratiebeleid als volgt samen: 'Zelfredzaamheid is het

belangrijkste doel; kansen krijgen én grijpen, wederkerigheid en respect voor de eigen identiteit zijn wegen om daar te komen. Als college spreken we mensen aan als individuele Stadjer, niet als lid van de groep waartoe ze behoren.'

Hoe staat het met de weg naar zelfredzaamheid van de nieuwkomers in Groningen? Overzichten uit de laatst verschenen Minderhedenmonitor schetsen bepaald geen florissant beeld.

Van de 1293 mensen die in Groningen een inburgeringscursus gevolgd hebben, haalden minder dan de helft (45 procent) niveau 2 of niveau 3. Niveau 2 wordt beschouwd als het minimum om volwaardig te kunnen participeren in de Nederlandse samenleving of een vervolgopleiding te volgen, en blijkt in de praktijk daarvoor vaak nog te laag te zijn. Een derde deel bleef steken op niveau 1 en twintig procent kwam zelfs niet verder dan niveau 0. Het gaat hier overigens om cursussen op basis van de 'oude' Inburgeringswet. Over de examenresultaten van de Wet Inburgering zijn nog geen gegevens bekend.

Van de Antilliaanse Groningers is 10 procent klant bij de verslavingszorg of het maatschappelijk werk, voor alle Groningers is dat 3 procent. De afhankelijkheid van een bijstandsuitkering laat een vergelijkbaar beeld zien: 27 procent bij de Antilliaanse Groningers tegenover 7 procent voor de hele bevolking.

Percentage bijstandontvangers en werkloze werkzoekenden, uitgesplitst naar etnische achtergrond

Achtergrond	% bijstandontvanger	% werkloos
Nederlands	5	11
Overig westers	6	12
Indonesisch/Moluks	6	16
Turks	18	25
Surinaams	19	24
Afrikaans	26	32
Marokkaans	26	33
Antilliaans/Arubaans	27	36

4. ZELFREDZAAM?

Van de niet-schoolgaande autochtone mannen in Groningen van 18 jaar en ouder heeft 71 procent een opleiding op minimaal mbo/havo-niveau. Voor de Groningse mannen van Turkse komaf is dat niet meer dan 30 procent. Bij vrouwen is de achterstand nog groter.

Percentage beroepsbevolking met een opleiding op minimaal mbo/havo-niveau, uitgesplitst naar etnische achtergrond

Achtergrond	mannen	vrouwen
Turks	30	10
Marokkaans	32	24
Surinaams	48	42
Antilliaans/Arubaans	51	44
Afghaans	54	42
Iraaks	56	46
Nederlands	71	65
Iraans	75	69

Opvallend is het opleidingsniveau van de Iraniërs: gemiddeld hoger dan dat van de autochtone Groningers.

Een vrouw uit Brazilië verwoordt de frustratie die zij opgedaan heeft op haar inburgeringscursus. 'Het was verschrikkelijk. Een boek in het Nederlands dat niemand begreep, alleen maar voorbeelden over vrouwen met hoofddoeken. Ik heb daar echt een jaar verloren.' Ook in enkele andere gesprekken komen negatieve ervaringen met de cursussen over tafel, maar inburgering wordt breed als erg belangrijk beoordeeld. 'Jammer dat ik niet meteen moest inburgeren toen ik in Nederland kwam.'

Frustraties zijn er ook over het niet kunnen vinden van een baan of stageplaats. Een vrouw uit Equador: 'Ik was heel enthousiast, de mensen van de gemeente heel positief. Maar wat ik ook deed, betaald werk heb ik niet kunnen krijgen.' Een inburgeringsdocent herkent het probleem: 'Werkstageplaatsen zijn heel moeilijk te vinden.'

Zorgen dat je jezelf redt, is al een hele opgave. En dan moet je ook nog kinderen opvoeden... 'Het is heel moeilijk', verzuchten de moeders in het gesprek op de ouderkring van het Ouder Kind Centrum. 'Je moet altijd alles uitleggen, en dat is zwaar. *Waarom hebben de andere kinderen geen Ramadan? Waarom eten wij geen varkensvlees?*' De aanpak van de moeders verschilt sterk. De ene: 'Buiten ben ik Nederlandse, maar zodra ik de deur achter me sluit, ben ik in Tunesië. Mijn kinderen mogen thuis ook geen Nederlands praten. Ik wil dat ze op vakantie met hun familie in Tunesië kunnen praten.' Een andere: 'Bij mij thuis mogen ze juist geen Marokkaans praten. Nederland is mijn thuis. We praten Nederlands, we gaan om zes uur eten.'

Voor de kinderen is het regelmatig verwarrend. 'Mijn kinderen hebben een Turkse vader en een Nederlandse moeder en zijn in Groningen geboren. Ze begrijpen er niets van als ze te horen krijgen *ga terug naar je land.*' Een vrouw uit Algerije: 'Mijn zoon van vier kwam thuis in een boze bui. Liep hij te schelden van *vieze Marokkaan.*'

Niet iedereen werkt even hard aan zijn zelfredzaamheid. Een vrijwilliger van Humanitas begeleidt een man uit Irak. 'Hij is al tien jaar in Nederland, maar de communicatie gaat in het Engels. Dat zou niet nodig moeten zijn: je kunt er ook op uit gaan. Naar school, naar een vereniging.' Een scholiere afkomstig uit Somalië is kritisch over de oudere generatie: 'Sommigen denken dat ze nog in Somalië leven. Ze willen zich niet aanpassen, het gaat ze alleen om het paspoort.'

Op een voetbalclub blijkt het erg moeilijk te zijn om ouders van migranten bij de vereniging te betrekken. 'Velen leven in een klein wereldje en zijn daar moeilijk uit te trekken. We spreken hen daarop aan, en krijgen dan te horen *ja maar, ik spreek de taal niet goed.* Ik antwoord dan *daarom is het juist belangrijk dat je komt.*'

4. ZELFREDZAAM?

...eensgezind

‘Het Macedonisch elftal was bijna niet te fluiten’

Mijn gesprekken hadden als vaste structuur dat ze begonnen met een voorstelronde en dat vervolgens iedereen zijn reactie gaf op de stelling *In Groningen gaan mensen met verschillende culturele achtergronden ontspannen en respectvol met elkaar om*. Verder werd er niet gestuurd en ontwikkelde elk gesprek zich op zijn geheel eigen manier. De rol van de gespreksleider was daarbij meestal beperkt en ik luisterde meer dan dat ik mee-discussieerde. Weinig sturing dus, en sterk verschillende groepen. En toch zijn de meningen opvallend gelijkgestemd. Van alle gesprekken is een verslag gemaakt, dat eindigde met een puntsgewijze opsomming van de zaken die kenmerkend zijn voor de geuite opvattingen. En die samenvattingen van de verschillende visies tonen sterke overeenkomsten. Blijkbaar is er een breed gedragen beeld over wat de kernpunten zijn als het gaat om samenleven en integreren. Een beeld dat te beschrijven is in vijf conclusies:

1. De algemene verharding en individualisering van de samenleving en de voortschrijdende onverschilligheid in plaats van saamhorigheid vormen méér een belemmering voor het ontspannen samenleven, dan problemen door etnische verschillen. Ook in Groningen bestaat het gevaar van verloedering en van het ontstaan van samenlevingen binnen de samenleving.
2. Meer kennis over elkaars achtergrond leidt tot meer begrip. De onwetendheid over en weer over de diverse culturen is groot. Initiatieven om daarin verandering te brengen, zijn belangrijk. Ook de gemeente heeft hierin een taak, bijvoorbeeld door het organiseren van laagdrempelige en kleinschalige activiteiten en bijeenkomsten.
3. Inburgering-op-maat en vooral het goed kunnen spreken van de Nederlandse taal zijn van levensbelang voor de zelfredzaamheid. Effectieve inburgering is essentieel en moet gevolgd worden door trajecten die leiden tot een baan of andere maatschappelijke activiteiten. Voorkomen moet worden dat iemand na zijn inburgeringsexamen terugsakt doordat hij weinig gestimuleerd wordt Nederlands te praten. De toegangsmogelijkheden voor nieuwkomers tot de arbeidsmarkt moeten vergroot worden.
4. Het gretig inhaken op incidenten door de media leidt tot een sfeer van angst, die belemmerend werkt voor het ontspannen samenleven.

5. Concentratie van etnische groepen is ongewenst. De overheid moet inzetten op spreiding van bevolkingsgroepen over de stad en op het tegengaan van ‘witte’ en ‘zwarte’ scholen

Dat laatste punt, concentratie van bevolkingsgroepen, is in de gesprekken steevast als een ongewenste ontwikkeling veroordeeld. Daarbij wezen de gespreksdeelnemers herhaaldelijk op het bekendste Groningse voorbeeld: de opeenhoping van Antillianen in Beijum-Oost. Deze jaren-tachtigwijk had in de jaren negentig een zwakke positie op de Groningse woningmarkt. Wie snel een huurhuis wilde betrekken, had in Beijum-Oost een veel grotere kans van slagen dan in andere wijken. In dezelfde periode nam de toestroom van Antillianen naar Groningen toe doordat naast de traditionele trek van studenten ook steeds meer jongeren zonder vooropleiding over kwamen. Ze zochten woonruimte en vonden die veelal in de minst populaire straten van Beijum-Oost. Incidenten en spanningen met de andere bewoners waren het gevolg, waarna besloten werd een aantal straten te ‘labelen’. Dat betekent dat vrijkomende huizen niet langer op basis van wachttijdpunten en voorkeur van de woningzoekende werden verhuurd, maar toegewezen werden op basis van huurdersprofielen. De gevolgen daarvan zijn in de statistieken terug te vinden: tussen 2003 en 2007 is het aandeel Antillianen in de bevolking van Beijum-Oost gedaald van 5,6 tot 4,5 procent. De problemen van en door Antillianen zijn daarnaast aangepakt met een combinatie van hulpverlening en overlastbestrijding. De spanningen in de wijk zijn daarmee vrijwel weggenomen. Aan de verbetering van de maatschappelijke positie van een forse groep Groningers van Antilliaanse afkomst moet echter nog veel gebeuren. ‘We kwamen allemaal in Beijum terecht, en dat was niet goed’, herinnert een man van Antilliaanse afkomst zich.

Groningen is een ‘witte’ stad en kent ook geen uitgesproken ‘zwarte’ delen. In de wijk die het meest gekleurd is, De Hoogte, behoort één van elke vijf bewoners tot de categorie ‘niet-westers allochtoon’. Dat is ruim twee keer het stedelijk gemiddelde en vijfenhalf keer zoveel als de 3,6 procent van de ‘witste’ wijk: Hoogkerk-Zuid. Vergelijken we dat met bijvoorbeeld Rotterdam, dan zien we – zelfs op de grotere schaal van deelgemeenten – een heel ander beeld. In Delfshaven is zestig procent van de inwoners niet-westers allochtoon, in Hoek van Holland vijftien keer zo weinig: vier procent.

Het CBS heeft een 'segregatie-index' ontwikkeld: een methode om de mate van concentratie van bevolkingsgroepen in bepaalde wijken van een stad te vergelijken. De index geeft aan hoeveel leden van de groep zouden moeten verhuizen om een evenredige spreiding over de hele stad te krijgen. Hoe hoger de segregatie-index is, hoe meer er sprake is van concentratie in delen van de stad. Voor Groningen laat de index een duidelijk lagere uitkomst zien dan voor de vier grootste steden. In Den Haag moeten de meeste verhuizingen plaatsvinden voordat de niet-westerse allochtonen evenredig over de stad gespreid wonen.

Segregatie-index niet-westers allochtoon

Gemeente	segregatie-index
Den Haag	46,1
Rotterdam	38,5
Utrecht	37,4
Amsterdam	36,3
Groningen	24,9

Ook in de gesprekken met de voetballers kwam de etnische concentratie aan bod. 'Vroeger was er een Macedonisch team in de stad waar regelmatig grote problemen mee waren. Nu hebben we gemengde teams, ook een gemengd Balkanteam met mensen uit allerlei delen van het voormalige Joegoslavië. Het gaat uitstekend.'

Een voetballer van Chinese afkomst: 'Problemen zijn er wel als we tegen Turkse of Marokkaanse elftallen moeten spelen. Niet bij gemengde teams.' Een ervaren bestuurder van een voetbalvereniging: 'Het Macedonisch elftal was bijna niet te fluiten, bij Molukse elftallen moesten we wel eens onder politiebegeleiding van het veld. Ik heb slechte ervaringen met homogene elftallen.' De verklaring komt van een man afkomstig uit Ghana: 'Maar wat moet je als je wilt voetballen en niet welkom bent bij een wit elftal? Dan zoek je een plek waar je wél terecht kunt: bij andere migranten.'

...concluderend

Integratiebeleid is vechten tegen tweedeling en uitsluiting

Vijftien groeps gesprekken over hoe Groningers van verschillende culturele achtergronden met elkaar in één stad leven. Kunnen die enige waarde hebben? Of leveren ze hooguit sociaal wenselijke antwoorden op van een selecte groep die niet maatgevend is voor de samenleving als geheel?

Voor een wetenschappelijke analyse zijn de gesprekken ongeschikt. Maar ze helpen wel degelijk bij het vormen van een *beeld* van het intercultureel samenleven in Groningen.

Dat beeld is in grote lijnen positief. Natuurlijk kent ook Groningen migranten die de aansluiting met de rest van de samenleving grotendeels missen, en vinden ook hier praktijken van uitsluiting en discriminatie plaats. Van structurele spanningen langs etnische lijnen is echter geen sprake. De contacten tussen mensen met verschillende culturele achtergronden mogen dan vaak als oppervlakkig beschouwd worden, nieuwsgierigheid naar elkaar is wel degelijk wijd verbreid, evenals het gevoel *samen* Groningers te zijn.

De omstandigheden maken de mens. Niemand wordt geboren met een afkeer tegen zijn medemensen – waar ze ook vandaan komen. Blijkbaar zijn de Groningse omstandigheden zo, dat ze een redelijke mate van ontspannen intercultureel samenleven bevorderen. Waarin schuilt dat? Het is te simpel om te zeggen: 'Groningen is een witte stad en dus gaat het automatisch wel goed'. Uit de gesprekken – en ook uit landelijke analyses – blijkt dat de problemen van bijvoorbeeld vreemdelingenhaat en rechts-extremisme veelal groter zijn in nog wittere plattelandsgemeenten. In één van de gesprekken werd me de volgende verklaring aan de hand gedaan, die zeker hout snijdt. Bijzonder voor Groningen is de combinatie van twee opmerkelijke factoren. Eén: de migrantenpopulatie is samengesteld uit veel verschillende, relatief kleine groepen uit hetzelfde land. En twee: de Groningers zijn al lang gewend aan nieuwe burens in hun wijk die er vaak een heel andere levensstijl op na houden: de studenten. Dít integratie verloopt overigens lang niet altijd harmonisch. In het huidige maatschappelijk debat in Groningen gaat het er regelmatig heftig aan toe over de problemen van studentenconcentraties in populaire buurten en straten.

Is Groningen dus een lichtend voorbeeld, en komt het in heel Nederland wel goed als we overal omstandigheden scheppen als in *Stad*? Ik ben optimistisch over de mate waarin we dan spanningen kunnen voorkomen en problemen kunnen overwinnen. De onplezierige discussie zoals die nu in het 'Islamdebat' gevoerd wordt bijvoorbeeld, zou dan sneller gedoofd zijn. Groningse omstandigheden zouden de – al aan de gang zijnde – ontwikkeling versnellen naar een 'Nederlandse Islam' die nauw aansluit bij de rest van onze samenleving. En Groningse verhoudingen zouden ook sneller dan nu gebeurt, afrekenen met de massale angst voor het 'afpakken' van onze culturele waarden waarop de politici Wilders en Verdonk drijven.

Maar dat wil niet zeggen, dat het daarmee vanzelf wel goed komt met de integratie. Want overal in Nederland - en dus ook in Groningen - ligt het gevaar op de loer dat de scheiding tussen arm en rijk, tussen kansrijken en kanslozen sterker wordt en voor een aanzienlijk deel langs etnische lijnen gaat lopen. De armoede in Nederland krijgt steeds meer kleur en de kans is groot dat die ontwikkeling ons verder stuurt in de richting van een samenleving waarin niet-westerse nieuwkomers vrijwel automatisch de slechtste banen en het laagste inkomen hebben, het eerst ontslagen worden en het vaakst met politie en justitie in aanraking komen. In zo'n samenleving is permanent een sterke voedingsbodem aanwezig voor etnische spanningen en kan een incident al heel snel 'het vernislaagje van respect weghalen' zoals één van de gesprekspartners het formuleerde.

De strijd voor het voorkomen van etnische spanningen is daarom in de eerste plaats een strijd tegen tweedeling, tegen sociale uitsluiting. We moeten de frustraties voorkomen van allochtonen die opgesloten zitten in een tweederangspositie. En we moeten even hard tegengaan dat groepen autochtonen kansloos zijn in de samenleving, en vervolgens uit frustratie daarover een zondebok zoeken, en die vinden in de meer of minder geslaagde nieuwkomers.

Een goed integratiebeleid richt zich dus niet speciaal op migranten, maar op het scheppen van de voorwaarden waaronder ieder lid van de samenleving – allochtoon én autochtoon – de kans krijgt om zelfredzaam te worden, en daartoe ook nadrukkelijk gestimuleerd wordt.

6. CONCLUDEREND

Een goed integratiebeleid is volgens mij vooral:

- Een onderwijssysteem waarin iedereen zijn kwaliteiten maximaal kan ontplooiën, waarin geen – financiële – drempels opgeworpen worden en waarin geen plaats is voor segregatie. Effectieve inburgering voor migranten en alfabetisering voor *laaggeletterden* ongeacht kleur en afkomst maken deel uit van dit onderwijsaanbod.
- Sociale zekerheid die armoede en uitsluiting voorkomt en mensen stimuleert naar vermogen aan het arbeidsproces of andere maatschappelijke activiteiten deel te nemen.
- Voldoende geschikte en betaalbare woningen, in gevarieerde en uitdagende buurten. Waar kinderen en jongeren kunnen spelen en opgroeien, waar ouderen kunnen blijven wonen en waar de eenzijdigheid van *arme* en *rijke* wijken doorbroken is.
- Het wegnemen van drempels die groepen mensen belemmeren volwaardig te kunnen deelnemen aan activiteiten op bijvoorbeeld cultureel, recreatief en sportief gebied.
- Het stimuleren van mensen om hun verantwoordelijkheid te nemen om vooruit te komen in het leven. De overheid moet kansen bieden; burgers moeten zélf die kansen grijpen.

Deze constatering relativeert het belang van een specifieke wethouder van integratie. Het échte werk moet immers verricht worden binnen de andere beleidsterreinen: onderwijs, volkshuisvesting, sociale zaken, sport, cultuur, enz. In de Groningse integratienota *Nu ritsen!* hebben we daarom als college expliciet uitgesproken dat iedere bestuurder binnen zijn eigen portefeuille optimaal aandacht heeft voor de relatie met integratie, en daarop aangesproken kan worden. De wethouder van integratie heeft daarnaast enkele specifieke verantwoordelijkheden: voor bijvoorbeeld asielvraagstukken, inburgering en interculturele contacten.

Tot zover mijn schets van integratie op zijn Gronings. Afgerond is het verhaal echter nog niet, want een gemeentebestuurder kan niet volstaan met het geven van een impressie en het neerzetten van een visie. Doelen en plannen, daar gaat het vooral om. En liefst zo concreet mogelijk geformuleerd.

Op basis van de gesprekken, van mijn eigen visie en van de cijfers rond de zelfredzaamheid van nieuwe Groningers kom ik voor mezelf, als wethouder van Integratie én van Sociale Zaken, tot vier thema's die de komende jaren extra aandacht verdienen. Dat zijn: het verhogen van de

kwaliteit van de inburgering, het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van migranten, het stimuleren van contacten tussen oude en nieuwe Groningers en het meer betrekken van migranten bij het ontwikkelen van beleid.

- Bij de invoering van de Wet Inburgering op 1 januari 2007 hebben we in Groningen besloten dat we uitsluitend met duale trajecten gaan werken. Dat wil zeggen, dat we alleen cursussen aanbieden die naast de voorbereiding op het inburgeringsexamen ook toeleiding naar werk of naar maatschappelijke participatie omvatten. Examenuitslagen zijn er nog niet, maar nog in 2008 komt de eerste evaluatie. Blijkt de kwaliteit van de trajecten onvoldoende te zijn, dan moeten we snel ingrijpen. De inburgering moet beter dan hij onder de oude wet was: scores van meer dan de helft van de inburgeraars die het minimale taalniveau niet halen, mogen niet langer voorkomen. En waar nodig moet er na de inburgering een vervolg zijn om te voorkomen dat het taalniveau weer zakt.
- Over de arbeidsmarktpositie van allochtonen hebben we vorig jaar een serie voorstellen gepresenteerd onder de noemer *Kleur de arbeidsmarkt*. Als doelstelling is daarin geformuleerd dat de oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen in de groep bijstandsontvangers teruggebracht moet worden. In 2006 waren niet-westerse allochtonen 2,2 keer zo vaak afhankelijk van de bijstand als de gemiddelde Groninger. Dat moet in 2009 teruggebracht zijn tot uiterlijk 2 keer.
- In de gesprekken ging het veel over contacten en over het ontbreken daarvan. Nu moet iedereen natuurlijk zelf weten, met wie hij wel of niet omgaat. Maar waar we als samenleving zaken als eenzaamheid en sociaal isolement als maatschappelijk probleem zien, doen we er verstandig aan drempels te slechten die het aangaan van contacten belemmeren. Dat geldt voor de héle samenleving, maar natuurlijk helemaal waar cultuur- en taalverschillen de drempels extra verhogen. Concreet betekent dat inzetten op het voorkomen van segregatie en op het bevorderen van contacten. Dat laatste kan door bijeenkomsten te organiseren, zoals op de *Dag van Dialoog*, maar het werkt veel beter als mensen elkaar vanzelfsprekend tegenkomen in het buurthuis, op school, op de sportclub, op de inspraakavond, bij het concert. Met onze subsidies en bij de verdeling van het geld voor de sociale wijkvernieuwing en de *prachtwijken* zullen we daar de komende tijd sterker op moeten sturen.

6. CONCLUDEREND

- Groningen subsidieert zelforganisaties van migranten vanwege hun waardevolle bijdrage aan het integratieproces. Dat proces is er immers bij gebaat dat nieuwkomers hun culturele identiteit behouden en in wisselwerking met de Nederlandse samenleving verder ontwikkelen. Hierbij spelen de Groningse zelforganisaties een belangrijke rol. Wat de afgelopen jaren echter slecht gelukt is, is het betrekken van vertegenwoordigers van die organisaties bij het ontwikkelen van het gemeentelijk beleid. Dat moet de komende tijd beter. De koepel van zelforganisaties die momenteel opgericht wordt, moet in de positie gebracht worden dat ze als stevige en kritische gesprekspartner van het gemeentebestuur kan functioneren.

Kortom: onder normale omstandigheden, dus zonder aanslagen of grote crises, komt het wel goed met het *samenleven* in wijk en buurt in Groningen. Gaat het om gemengd wonen en leren, om het vinden van volwaardig werk en om inburgering tot zelfredzame burger, dan is er méér nodig, en vooral een lange adem. Een goed gemeentebestuur moet echter geen enkele moeite doen het uithoudingsvermogen te vergroten, maar juist een sprint trekken en met zo weinig mogelijk geduld het tempo opschroeven. Na tientallen jaren van eerst negeren van de problemen en vervolgens het opkloppen van wij-zij-tegenstellingen, weten we in Nederland onderhand wel wat er moet gebeuren. Ik zou zeggen: aan de slag nu. En op naar de resultaten! Om te beginnen in Groningen.